

Prof. dr. ANTO JURILJ

(1910—1981)

Dana 1. travnja 1981. umro je u Zagrebu nakon duge bolesti dr. Anto Jurilj, redovni profesor Prehrambeno-biotehnološkog fakulteta Sveučilišta u Zagrebu — jedan od istaknutih stručnjaka na polju algologije u svjetskim razmjerima.

Prof. dr. Anto Jurilj rođen je 19. 02. 1910. u Komarici kod Doboja (SR BiH), gdje je završio osnovnu školu. Klasičnu gimnaziju završio je u Visokom kod Sarajeva, a nakon toga je studirao biologiju na tadanjem Filozofskom fakultetu u Beogradu. Nakon diplomiranja postavljen je 1938. za suplenta na realnoj gimnaziji u Tetovu, gdje se oženio Aleksandrom r. Đinlevski; iz tog je braka sin Nenad, danas znanstveni asistent Stomatološkog fakulteta u Zagrebu. God. 1939. postaje asistent u Botaničkom zavodu Filozofskog fakulteta u Beogradu, gdje ostaje do izbijanja drugog svjetskog rata. God. 1941. prelazi u Zagreb, gdje kratko vrijeme djeluje

kao suplent na II. klasičnoj gimnaziji, a 1. X. 1941. postaje sveučilišni asistent na Poljoprivredno-šumarskom fakultetu u Zagrebu. Na tome mjestu djeluje više od dvanaest godina, a god. 1953. prešao je kao sveučilišni docent u Botanički zavod Filozofskog fakulteta u Sarajevu. God. 1957. biran je u Zavodu za izvanrednog profesora, a 1961. u isto zvanje na tadanjem Tehnološkom fakultetu u Zagrebu. Redoviti profesor postaje 1967. i obavlja funkciju predstojnika Laboratorija za biologiju s tehničkom mikroskopijom (danas Laboratorij za biologiju i genetiku mikroorganizama Prehrambeno-biotehnološkog fakulteta). Na tome mjestu ostaje do umirovljenja 1980. godine.

Znanstveni rad prof. dr. A. Jurilja odvijao se je u prvom redu u području algologije, posebno u istraživanju alga kremenjašica (*Diatomophyceae*). U vezi s tim potrebno je istaknuti obradbu algološkog materijala iz Ohridskog jezera, koju je autor izvršio u Zagrebu i u Hidrobiološkom institutu u Plönu kod Hamburga. Rezultati su bili izvanredni: opisao je 50 novih, endemičnih tipova za Ohridsko jezero, zatim 30 oblika koji su dotad bili poznati samo kao fosilni tipovi iz miocena i pliocena (»živi fosili«). Među tim živim fosilima otkrio je jedinstven filogenetski niz (*Campylodiscus-Surirella*), koji predstavlja klasični evolucijski niz od izvanrednog značenja za filogeniju uopće. Nadalje je A. Jurilj obradio sarmatske dijatomeje iz okolice Zagreba (Dolje, Podsused), ukupno 405 raznih oblika: od njih 76 novi, dosad nepoznati tipovi. Zanimljiva je konstatacija autora da 150 od tih sarmatskih kremenjašica još danas žive u nekim tropskim i toplim morima, što je od velikog značenja za klimatologiju. Posebno se je A. Jurilj bavio i građom dijatomeja (npr. otkriće tzv. bočnih praznina u penatnih kremenjašica, pa uređaja za povezivanje u kolonije što je dovelo do sinteze dvaju dotad odvojenih rodova), a zatim i nekim drugim skupinama alga (*Ulva*, *Cladophora*, *Pithophora*).

No najreprezentativniji, najznačajniji i najopsežniji rad autora svakako je njegovo djelo »Diatomophyta fossilia« (Traité de Paléobotanique, Masson et Cie, Paris), predviđeno za štampu u sv. I. spomenute edicije. Rukopis citiranog djela o fosilnim dijatomejama obuhvaćao je u prvoj verziji oko 1500 stranica sa 1250 slika i crteža. U tome je djelu A. Jurilj, za potrebe navedenog enciklopedijskog priručnika, obradio na temelju vlastitih istraživanja i obrade literaturnih podataka gotovo 12.000 vrsta kremenjašica, utvrdivši pri tome 9 novih rodova i 30 novih vrsta. Kako je izradba tog golemog rada trajala preko tri godine, došlo je u međuvremenu do izvjesne reorganizacije u vezi s redoslijedom izlaženja u navedenoj enciklopediji; stoga je A. Jurilj, koristeći tu okolnost, dopunjavao kroz više od dvije godine i dalje svoj rukopis, pa je on narasao na preko 3000 stranica i 2250 slika. Na žalost je sve izraženija bolest spriječila A. Jurilja da u potpunosti dovrši to golemo znanstveno djelo, značajno ne samo za paleobotaniku već i biologiju uopće. No sigurno je da će se naći stručnjaci koji će preuzeti definitivno dovršavanje toga rada (radi se više ili manje o tehničkom dotjerivanju), kako bi on ušao u štampu i tako pronio ugled naše znanosti diljem svijeta.

Rezimirajući znanstveni opus pok. prof. dr. A. Jurilja, može se mirno reći da se je svojim radovima na polju algologije, posebno poznavanju dijatomeja, vinuo u sam vrh svjetske znanosti o fosilnim biljkama, te bio priznat, cijenjen i citiran u standardnim djelima širom svijeta. Na taj je način ujedno znatno pridonio poznavanju i uvažavanju naše znanosti uopće. Stoga će kolege u struci a i izvan nje, mnogobrojni prijatelji i učenici sačuvati trajno sjećanje na prof. dr. A. Jurilja, a njegov će znanstveni rad predstavljati trajan spomenik u našoj i svjetskoj znanosti.

RADOVAN DOMAC

POPIS ZNANSTVENIH RADOVA PROF. DRA A. JURILJA

1. Šiške (*Cecidia*) Makedonije. Glasn. šum. pok. Zagreb 9, 43—94, 1948.
2. Nove dijatomeje — *Surirellaceae* — iz Ohridskog jezera i njihovo filogenetsko značenje. Prirodoslov. istraživ. Jugosl. akad. znan. umjetn. 24, 1—94, 1949.
3. Flora i vegetacija dijatomeja Ohridskog jezera. Prirodoslov. istraživ. Jugosl. akad. znan. umjetn. 26, 190 str., 1954.
4. La phylogénèse spécifique d'un groupe de diatomées — *Campylodiscoideae* — et sa cause. Hydrobiol. 8, 1/2, 1—15, den Haag 1956.
5. Novi nepoznati oblik viviparije kod biljke lijepi dečko. Godišnj. Biol. inst. Sarajevo, 1956.
6. Epibiontska flora na planktonskim kopepodima — novi rod dijatomeja u Jadranskom moru. Acta Bot. Croat. 16, 93—104, 1957.
7. Diyatomeje Sarmatskog mora okoline Zagreba. Prirodoslov. istraživ. Jugoslav. akad. znan. umjetn. — Acta biologica 1, 5—154, 1957
8. Laterallakunen, eine systematisch und physiologisch interessante Erscheinung bei einigen Diatomeengattungen. Ber. Schweiz. Bot. Ges 68, 385—396 (s E. Tomas).
9. Neobični i neistraženi uređaji za vezanje u kolonije kod nekih alga. Acta Bot. Croat. 24, 72—78, 1965.
10. Bilješke o ekologiji nekih alga. Acta Bot. Croat. 24, 169—174, 1965 (sa V. Bojanić).
11. Osobitosti mikrofita Ohridskog jezera. Godišnj. Biol. inst. Sarajevo 11, 177—184, 1957.
12. Krenobiologische Untersuchungen an den Thermen von Baden-Baden. III. Der Mangan-Eisen-Mulm in der römischen Badruine. Mikroskopie 25, 332—342, 1969 (s F. Scheminzky i H. Pitschmann).
13. Prilog poznavanju alga iz potoka Črnomerca kod Zagreba. Acta Bot. Croat. 30, 97—108, 1971 (s N. Juriljem i Z. Pavletićem).
14. Les organelles locomotrices des Diatomées et leurs types potentiels. Arch. Hydrobiol. (Suppl. 41, 3), Algolog. Studies 8, 283—290, 1973 (s L. Jerkovićem).
15. *Diatomophyceae* fossiles. Traité de Paléobotanique, Tome 1, Masson et Cie, Paris (prihvaćeno za tisak).